

ODBORNÉ ŠKOLY

Všetky naše hornaté kraje sú chudobné. Príčinou je nielen neúrodná pôda a väčšia vzdialenosť od sveta, ale i nedostatok priemyselného vzdelania našich priemyselníkov a bohatších ľudí, ba i podnikavosti ako takej. Naši ľudia nevedia využiť zem na to, na čo sa hodí, nevedia, čoho sa chytiť a čím si otvoriť cestu do sveta. Naše domáce remeslá zhotovujú už len výrobky pre domácu spotrebu, pre ich nedokonalosť nie sú schopní pustiť sa s nimi do sveta a súťažiť s inými, naše domáce potreby sú však pre náš nedostatok a chudobu malé, a tak ostávame stále pri starom, v starom nedostatku, zatiaľ čo iní navôkol kráčajú vpred, bohatnú a vo všetkých smeroch nás predbiehajú. Ak však nechceme celkom upadnúť a ponoriť sa do nevýslovnej biedy, tento stav rozhodne nesmie trvať dlho, musíme premýšľať o prostriedkoch, ktorými by sme si z tejto núdze pomohli a pozbierali sa zo zaostávania. Jedným z prostriedkov, ktorý by nám pomohol zlepšiť tento stav, sú bezpochyby odborné školy.

Cieľom odborných škôl by bolo vzdelávať priemyselníkov pre naše kraje, oboznamovať ich s technickým pokrokom, naučiť ich ľahšie a dokonalejšie vyrábať, zoznámiť ich s tým, čo môžu pre svoje podnikanie použiť, otvoriť im rozhľad do sveta a rozšíriť im životne dôležité vedomosti a vlastenecké i humanitné vzdelanie. Náuky a vedomosti, ktoré by patrili do odbornej školy, by boli asi tieto: strojnictvo, chémia, fyzika, prírodopis, matematika, kreslenie, a navyše aj zemepis, najmä našej vlasti a Európy, história a náboženstvo. Do takej školy by mali chodiť najmä tí, ktorí sa chcú venovať remeslám, a v mieste, kde by škola pôsobila, mohli by ju navštevovať i tí, čo sa už remeslu priúčajú.

V Pešti už takáto štátna škola stojí, tam sa však všetko vyučuje po maďarsky, no z našich chlapcov, čo sa venujú remeslu, len málokto vie po maďarsky, a okrem toho, nech hovorí kto chce, čo chce, učenie v cudzom jazyku na žiakov nikdy neúčinkuje, ani ich nezaujíma natoľko a ani sa v nich natoľko neukladá, ako keď sa učia v materinskej reči. Preto takáto škola, ktorú by sme chceli vybudovať pre našich budúcich priemyselníkov, ak má dosiahnuť to, čo chceme, musí byť slovenská.

Ak ju však chceme, musíme ju založiť i udržiavať vlastnými prostriedkami. A veru si aj blahobyť a dobro celého nášho národa žiada, aby takáto škola vznikla. Doktorí naši nevzdelaní ľudia, pravda, povedia: „Čo nás je po tom! Keď sa v nej majú učiť remeselníci, nech sa o ňu aj remeselníci starajú,“ ale to nie je pravda. Priemyselníci sú kanálom, ktorým medzi ľuďmi prúdi dostatok, priemyselníci z veľkej časti živia roľníkov, všelijakých

úradníkov, služobníkov cirkví atď. Keď majú oni, majú všetci, keď upadajú oni, trpia všetci. Keby len náš národ pochopil, že keď je dobre jedným, dobre je aj iným a dobre sa darí aj celku, potom by sme istotne ustavične nepočúvali tie reči: „Čo ma do toho? Mňa po tom nič! Nech sa o to stará ten, kto z toho niečo má atď. atď.“ lebo to dokazuje len veľkú nevzdelanosť a nepochopenie toho, čo je užitočné všetkým. Napomáhať celok, spoločnú vec, je nielen pekné, ale týka sa aj úžitku každého človeka, pretože všetci žijeme spojení vo zväzku, a tú reťaz, ktorou je v občianskej spoločnosti všetko navzájom pospájané, nevidí len slepý. Iba táto zaslepenosť, alebo iným slovom nevzdelanosť, dokáže udržiavať to sebecko, ktoré sa o nič spoločné, ani o druhého nestará a vidí len seba, a ktoré, bohužiaľ, tak poľutovaniahodne pevne panuje v našom národe, až sa nad tým všetci už vzdelanejší ľudia pohoršujú.

Kde však vziať prostriedky na takúto školu? Povedali sme už, že sa táto vec týka celého národa, a tak je národ povinný venovať a zozbierať na ňu prostriedky. Keby sa teda náš národ v tejto veci osvietil a pochopil, že je takáto škola potrebná, položili by sme základ školy alebo založením pevnej a nehybnej istiny na jej chod, alebo záväzkom značných ročných príspevkov, z ktorých by sa hradilo všetko, čo škola potrebuje: miesto na vyučovanie, náradie, učitelia atď. Postarať sa o založenie takejto školy by bolo povinnosťou najmä cechov, lebo inak môžeme s istotou predpovedať, že ak sa o zdokonalenie svojich remesiel nezasadia a naďalej sa budú držať starého porekadla: „Ako naši otcovia robili, tak aj my budeme,“ všetky do jedného upadnú, pohltia ich priemyselné i vzdelanejšie kraje a centrálné mestá, a navnivoč vyjdú, ako sa to už, bohužiaľ, s mnohými cechmi u nás stalo a stáva každý deň. Vari by nemohli naše cechy venovať zvyšné peniaze radšej na túto vec, než na ustavičné pohostenia a pitky, na ktoré sa i naše noviny toľko ponosujú? Každý cech strávi na tieto daromnice stovky ročne, keby teda čo len polovicu alebo tretinu ročne venovali na spomínanú školu, aká by už z toho istina narástla alebo koľko by z toho vyšlo pravidelných ročných príspevkov! Chopiť by sa toho mali teda najmä cechy, no nielen ony, ale všetci, nielen milovníci nášho národa, ale všetci naši krajanovia. Ľudia u nás, pravda, doteraz neboli naučení prinášať obeť, a jedinú, na čo dosiaľ obetovali, boli kostoly a cirkvi, ktoré sú síce pekné, ale na mnohostranný národný život nestačia. Ak národ chce, aby sa mu i v iných oblastiach lepšie darilo, aby sa majetkovo vzdmáhal, aby sa vzdelával, musí podporovať rôzne ústavy: priemyselné, literárne i iné.

Bratia Česi práve teraz založili takúto odbornú školu, a keďže už sú osvietení i naplnení duchom národným i občianskym, za chvíľu na ňu zozbierali zopár tisíc zlatých

striebra. V tej škole sa bude učiť len po česky, ako by sa u nás učilo po slovensky.

Pravdaže, na založenie takejto školy by sme potrebovali súhlas vlády, niet však pochyb, že by sme ho dostali, keby sme preukázali, že máme na jej vznik dostatočnú istinu. A keby sme si ju založili a udržiavali sami, nemohli by sa nám robiť žiadne ťažkosti a prekážky ani vo veci nášho národného jazyka, v ktorom by sa tam muselo vyučovať.

S materiálnym blahobytom národa je úzko spojený aj jeho duchovný život: ako budeme udržiavať napr. našu literatúru, ústavy a iné vzdelávacie spolky, keď na to nebudeme mať prostriedky, t.j. keď nám bude chýbať majetok?

Najvhodnejším miestom pre odbornú školu by bola Štiavnica, dôvod podrobnejšie rozvedieme neskôr, a rovnako bližší návrh tejto školy uvedieme potom, keď uvidíme, že jej je národ a muži, ktorí ho vedú, naklonení. Potom hneď v našich novinách uverejníme výzvu, aby sa na tento národný ústav skladali peňažné prostriedky.